

TA'LIMDA KREDIT-MODUL TIZIMI: INNOVATSION YONDASHUV VA AMALIYOT

Otaboyev Ro'zali Rayimovich

Toshkent shahar yuridik texnikum o'qituvchisi

Annotatsiya: Kredit-modul tizimi (KMT) bugungi ta'lim sohasida keng qo'llanilayotgan zamonaviy yondashuvdir. KMT o'quv jarayonlarini modullarga bo'lish orqali talabalarga moslashuvchan va individual ta'lim olish imkonini beradi. Bu tizim talabalarning bilim olish jarayonini yengillashtiradi, o'qituvchilar uchun esa o'quv jarayonini samarali boshqarish imkonini yaratadi. Shuningdek, KMT xalqaro ta'lim tizimlariga integratsiyalashuvni oshirib, talabalarga boshqa ta'lim muassasalarida o'qish imkoniyatini beradi. Ushbu maqolada KMT ning mohiyati, afzalliklari va amaliy qo'llanilishi tahlil qilinadi. Hamda KMT ning an'anaviy ta'lim tizimlaridan afzalliklari, baholash tizimi va o'quv rejasining tuzilishi, kadrlar tayyorlash va axborot texnologiyalaridan foydalanish masalalari ham yoritilgan.

Kalit so'zlar: Ta'lim, kredit-modul, o'quv reja, integratsiya, tizim.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim sohasida kredit-modul tizimi (KMT) keng qo'llanilmoqda. KMT o'zining zamonaviy va moslashuvchan tuzilishi bilan ta'lim jarayonini samarali tashkil etish va talabalarning bilim darajasini oshirishga xizmat qiladi. Mazkur tizim Yevropa Kredit Transfer va Yig'ish Tizimi (ECTS) kabi xalqaro miqyosda tan olingan yondashuvlarga asoslanadi, bu esa ta'lim muassasalarining dunyo bo'ylab integratsiyasiga yordam beradi.

An'anaviy ta'lim tizimlari ko'pincha qat'iy o'quv dasturlari va belgilangan vaqt ichida tugallanishi kerak bo'lgan kurslar bilan cheklangan bo'ladi. Bu esa ko'p hollarda talabalar uchun qiyinchiliklar tug'diradi, chunki, ular turli xil sharoitlarda va turli xil o'rganish uslublarida ta'lim oladi. KMT esa, bu cheklovlarni bartaraf etishga qaratilgan bo'lib, talabalarga o'zlarining individual ehtiyojlari va qiziqishlariga mos keladigan ta'lim olish imkonini beradi.

KMT ko'plab mamlakatlarda, jumladan, O'zbekistonda ham joriy etilmoqda. Bu tizimning joriy etilishida ECTS muhim rol o'ynaydi. ECTS talabalarga kreditlar yig'ish va ularni boshqa ta'lim muassasalarida tan olish imkoniyatini beradi, bu esa xalqaro mobillikni oshiradi. Talabalar bir universitetda olingan kreditlarni boshqa universitetda hisobga oldirish orqali ta'limlarini davom ettirishlari mumkin. Bu yondashuv O'zbekistonning ta'lim tizimini xalqaro standartlarga yaqinlashtirishga va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism. Kredit-modul tizimining (KMT) asosiy maqsadi talabalar uchun ta'lim jarayonini qulaylashtirish va ularning bilim olish jarayonini samarali tashkil etishdan iborat. Bu tizim orqali talabalar o'z o'qish jadvalini moslashuvchan ravishda boshqarish imkoniyatiga ega bo'lib, ularning o'qish jarayoni ancha samarali va maqsadga muvofiq amalga oshiriladi. KMT talabalarga ta'lim olishda moslashuvchanlik va mustaqillik beradi. Talabalar o'zlariga mos keladigan vaqt va tempda ta'lim olishlari mumkin, bu esa ularning individual ehtiyojlariga javob beradi. Bu tizim orqali talabalar o'qish jarayonida ko'proq nazoratga ega bo'lib, o'zlarining o'rganish strategiyalarini va sur'atlarini belgilashlari mumkin.

KMT o'qituvchilar uchun o'quv jarayonini samarali boshqarish va baholash imkonini beradi. Modullar kichikroq va aniqroq mavzularni o'z ichiga oladi, bu esa o'qituvchilarga har bir mavzuni chuqurroq yoritishga imkon beradi. Har bir modul uchun alohida baholash mezonlari belgilangan bo'lib, bu o'qituvchilarga talabalarni muntazam ravishda baholab borish va ularning rivojlanishini kuzatish imkonini beradi.

KMT ning yana bir maqsadi ta'lim jarayonlarini qulaylashtirishdir. Bu tizim orqali ta'lim jarayonlari aniqroq va tizimli ravishda tashkil etiladi. Har bir modulning maqsadlari va natijalari oldindan belgilanadi, bu esa talabalar va o'qituvchilar uchun aniq yo'nalish beradi. Shuningdek, KMT talabalarning qiziqishlariga

mos ravishda ta'lim olish imkoniyatini yaratadi, bu esa ularning motivatsiyasini oshiradi.

KMT orqali talabalar va o'qituvchilar o'quv jarayonlarini yanada samarali boshqarish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Talabalar o'z bilim va ko'nikmalarini mustaqil ravishda rivojlantirishlari mumkin, bu esa ularning bilim darajasini oshiradi. O'qituvchilar esa ta'lim jarayonini rejalashtirish va tashkil etishda ko'proq nazoratga ega bo'lishadi, bu esa ta'lim sifatini oshiradi.

KMT ta'lim tizimini yanada modernizatsiyalash va global standartlarga moslashtirish maqsadiga xizmat qiladi. Bu tizim orqali talabalarning malakasi va bilim darajasi oshadi, bu esa ularning kelajakdagi professional hayotlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, KMT xalqaro ta'lim tizimlari bilan integratsiyalashishni osonlashtiradi, bu esa talabalarga xalqaro miqyosda ta'lim olish imkoniyatini yaratadi.

Bu tizimning samarali joriy etilishi ta'lim sifatini oshirishga va talabalarning bilim darajasini yuksaltirishga yordam beradi. Kredit-modul tizimi (KMT) ta'lim jarayonlarini yanada samarali va moslashuvchan qilish uchun bir qator amaliyotlarni talab qiladi. Bu tizimning muvaffaqiyatli joriy etilishi uchun o'quv rejalari, baholash tizimi, kadrlarni tayyorlash va axborot texnologiyalaridan foydalanish kabi elementlar muhim ahamiyatga ega.

KMT da o'quv rejalari modullar asosida tuziladi. Har bir modul o'zining maqsadlari, mazmuni va kutilayotgan natijalari bilan aniq belgilanadi. O'quv rejasini tuzishda quyidagi omillar hisobga olinadi:

Modulning maqsad va natijalari: Har bir modulning aniq maqsadlari va kutilayotgan natijalari oldindan belgilanadi. Bu talabalar va o'qituvchilar uchun yo'nalish beradi.

Kredit miqdori: Har bir modul uchun kredit miqdori belgilanadi. Kreditlar modullarning hajmi va murakkabligiga qarab aniqlanadi.

Moslashuvchanlik: Talabalar o'z qiziqishlari va ehtiyojlariga qarab modullarni tanlash imkoniyatiga ega bo'lishlari kerak. Bu ularning ta'lim jarayonini individuallashtirishga yordam beradi.

Baholash tizimi

Baholash tizimi har bir modul uchun alohida belgilanadi va modulning maqsadlari va natijalariga mos ravishda tuziladi. Baholash tizimida quyidagi omillar muhim ahamiyatga ega:

Muntazam baholash: Talabalar har bir modul davomida muntazam ravishda baholab boriladi. Bu ularning bilim darajasini doimiy ravishda kuzatish va rivojlantirish imkonini beradi.

Turli baholash usullari: Testlar, loyiha ishlari, laboratoriya ishlari, esse va boshqa baholash usullari qo'llaniladi. Bu talabalarni turli yo'llar bilan baholash va ularning bilimini kengroq ko'lamda aniqlash imkonini beradi.

Shaffoflik va adolat: Baholash jarayoni shaffof va adolatli bo'lishi kerak. Har bir talaba o'z natijalarini va baholash mezonlarini yaxshi tushunishi lozim.

KMT ni samarali joriy etish uchun o'qituvchilar va ta'lim xodimlarini maxsus tayyorlash zarur. Bu jarayon quyidagi elementlarni o'z ichiga oladi:

O'qituvchilarni o'qitish: O'qituvchilar KMT ning mohiyati, modullarni ishlab chiqish va baholash usullarini yaxshi bilishlari kerak. Ular uchun maxsus seminar va treninglar tashkil etilishi lozim.

Metodik qo'llanmalar: O'qituvchilar uchun metodik qo'llanmalar va resurslar taqdim etilishi kerak. Bu ularning darslarni samarali rejalashtirish va o'tkazishiga yordam beradi.

Axborot texnologiyalari

KMT ning samaradorligini oshirish uchun axborot texnologiyalaridan keng foydalanish zarur. Bu jarayon quyidagi omillarni o'z ichiga oladi:

Onlayn platformalar: Modullarni taqdim etish, talabalar bilan aloqa qilish va ularning faoliyatini kuzatish uchun onlayn platformalar yaratish lozim. Bu talabalar uchun qulay va samarali ta'lim olish imkoniyatini beradi.

Avtomatlashtirilgan baholash: Baholash jarayonlarini avtomatlashtirish orqali o'qituvchilarning ish yukini kamaytirish va baholash jarayonini tezlashtirish mumkin.

Ma'lumotlar bazasini yaratish: Talabalarning o'quv jarayonidagi yutuqlari va rivojlanishini kuzatish uchun ma'lumotlar bazasini yaratish zarur. Bu tizim orqali

talabalarning bilim darajasini doimiy ravishda monitoring qilish mumkin.

KMT ning Integratsiyasi

KMT boshqa ta'lim tizimlari bilan integratsiyalashishni osonlashtiradi. Bu jarayon quyidagi omillarni o'z ichiga oladi:

Xalqaro talaba almashinuvi: KMT talabalarga boshqa mamlakatlarda o'qish imkoniyatini beradi. Ular yig'gan kreditlar boshqa ta'lim muassasalarida tan olinadi.

Hamkorlik dasturlari: Ta'lim muassasalari o'rtasida hamkorlik dasturlarini yaratish va amalga oshirish orqali talabalar va o'qituvchilarga yangi imkoniyatlar taqdim etish mumkin.

Kredit-modul tizimi ta'lim jarayonlarini samarali tashkil etish va talabalarning bilim darajasini oshirish uchun innovatsion yondashuvdir. Bu tizimning amaliyoti talabalarga va o'qituvchilarga bir qator qulayliklar yaratadi, ta'lim jarayonini yanada samarali qiladi va ta'lim sifatini oshiradi. Kredit-modul tizimi ta'lim jarayonini moslashuvchan, samarali va talabalar uchun qulay qilib tashkil etishga yordam beradi. Ushbu tizimning afzalliklari ta'lim sifatini

oshirish va talabalarning bilim darajasini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Kredit-modul tizimi (KMT) zamonaviy ta'lim jarayonlarini samarali, moslashuvchan va individuallashtirilgan qilishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tizim talabalarga ta'lim olishda katta erkinlik va nazorat imkonini beradi, o'qituvchilarga esa o'quv jarayonlarini aniq va samarali rejalashtirish va boshqarish imkoniyatini taqdim etadi. KMT ning muvaffaqiyatli joriy etilishi bir qator omillarga bog'liq bo'lib, quyida ularning eng muhimlari ko'rib chiqiladi: Kredit-modul tizimining joriy etilishi talim sohasidagi islohotlarning muhim qismidir. Bu tizimning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi ta'lim sifatini oshiradi va talabalarning bilim darajasini ko'tarishga xizmat qiladi. KMTning afzalliklari va samaradorligi ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari uchun yangi imkoniyatlar va yutuqlar eshigini ochadi. Kredit-modul tizimi orqali talim jarayonlarining samaradorligini oshirish va talabalar uchun qulay ta'lim muhitini yaratish imkoniyatlari yanada kengayadi. Shu sababli, ushbu tizimning amaliyoti va afzalliklarini chuqur o'rganish va joriy etish muhimdir.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Nazarov Q.A. "Oliy ta'limda kredit-modul tizimini joriy etishning asosiy tamoyillari." Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti. 2020.
2. Bobonazarov B. "Ta'lim tizimini modernizatsiyalash: Kredit-modul tizimi." O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti. 2019.
3. Islomov D. "Oliy ta'limda kredit-modul tizimini qo'llash tajribalari va istiqbollari." Samarkand davlat universiteti nashriyoti. 2021.
4. Yusupov I. "Kredit-modul tizimida baholash usullari." Buxoro davlat universiteti ilmiy jurnali. 2018.
5. Mamatqulov S. "Kredit-modul tizimida talaba mustaqil ishlari va ularni boshqarish." Qarshi davlat universiteti ilmiy nashrlari. 2022.
6. Kurbanov K. "Kredit-modul tizimida o'quv jarayonini tashkil etish." Namangan davlat pedagogika instituti ilmiy nashrlari. 2021.